

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

דו-לשוניות, מיצב סוציו-אקונומי, ולקות שפה - השפעתם על ניצני אוריינות - תכנית למצוינות במחקר יישומי בחינוך

כרמית אלטמן, שרון ערמון-לוטם, יואל וולטרס

בית הספר לחינוך, המחלקה לבלשנות וספרות אנגלית
מרכז גונדה לחקר המוח
אוניברסיטת בר אילן
החוג להפרעות בתקשורת, מכללת הדסה

נושאים

- מרכז האימפקט לרב לשוניות ורב תרבותיות בבר אילן
- קשרים עם הקהילה והפיקוח
- נוכחות אקדמית
- תוצאות המחקר
- יכולת לקסיקלית
- נרטיב
- אוריינות
- המלצות

רב-לשוניות ורב תרבותיות בישראל

- בחברה בישראל, יש ייצוג רב לקהילות השונות. ישנם דוברי אנגלית. ישנם יוצאי אתיופיה. ישנם יוצאי בריה"מ לשעבר ועולים מצרפת ודרום אמריקה ועוד ועוד. יש ביניהם חילוניים, דתיים לאומיים וחרדים.

- התרבות ממנה באו לחברה הישראלית מחברת ביניהם ומהווה חלק מזהותם החדשה. כולם חולקים את השימוש בשתי שפות (לפחות) כשאחת מהן היא העברית. כולם חיים בין שתי תרבויות זו ממנה באו והתרבות שאימצו לאחר ההגירה.

- רב לשוניות קיימת גם בחברה הערבית, ויש לכך מורכבות מיוחדת כמיעוט הדובר ומחונך בשפתו ורוכש את שפת הרוב במערכת החינוך. מבחינה תרבותית גם הם קהילה רב תרבותית.

MULTI

Let's assess
early

מרכז אימפקט לרב לשוניות ורב תרבותיות שרון ערמון-לוטם וכרמית אלטמן

מחקר

קהילה

MuLTI - כלי רב לשוני להערכה שפתית
Multilingual Language Testing Instrument

מטרה: הזדמנות שווה להערכה שפתית מוקדמת לכל ילד

דרך: זיהוי סמנים חוצי שפות ללקות שפה התפתחותית (DLD)

תוצאה: אפליקציית רשת (רב לשונית) דמוית משחק להערכה אמינה בגני הילדים
דו"ח אוטומטי המבוסס על נתונים קוליים ובלשניים עבור קלנאיות/ות תקשורת

המרכז לדו-לשוניות בישראל
Bilingualism Matters Israel

מטרה: הנגשת ידע מן האקדמיה לציבור הרחב

דרך: מפגשים וסדנאות עם משרד החינוך, מורים, קלינאיות תקשורת, הורים וילדים.
מדיה דיגיטאלית - פייסבוק (+1000 עוקבים), אתר

תוצאה: עליה במודעות ליתרונות של רב לשוניות
שיתופי פעולה בקהילות שונות (כבסיס לאיסוף נתונים רחב היקף בגילאים שונים)

MULTI

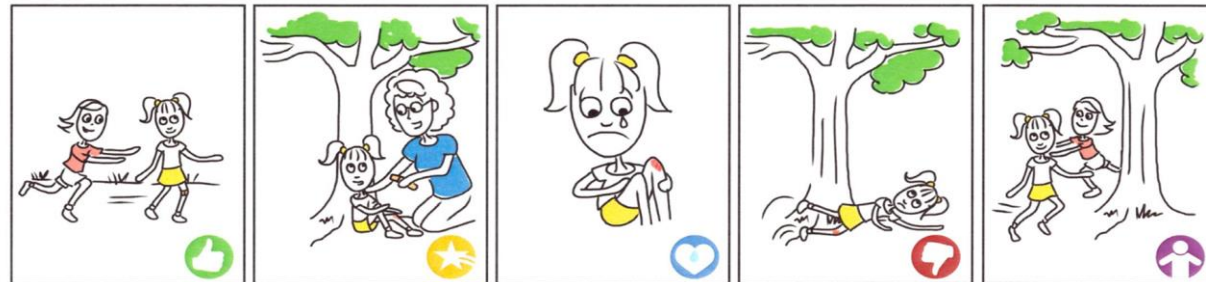

Let's assess
early

מרכז אימפקט לרב לשוניות ורב תרבותיות שרון ערמון-לוטם וכרמית אלטמן

מחקר והתערבות

אחר כך, נועה ואחותה רצו אחת אחרי השניה על הדשא הגדול, כי הן לא רצו להתקל שוב בשורש בולט.

נועה אמרה לאמא שלה: "כואבת לי הברך". אמא נתנה לה נשיקה על הלחי ושמה לה פלסטר.

היא היתה עצובה כי כאבה לה הברך.

כשנועה רצה מסביב לעץ, היא נתקלה בשורש בולט ונפלה.

יום אחד, נועה ואחותה שיחקו בתופסת בחוץ.

התערבות נרטיבית דו-לשונית Bilingual Narrative Intervention (BiNarI)

מטרה: חיזוק היכולת השפתית בשתי השפות

דרך: פיתוח ממוקד של כישורים נרטיביים, ידע לקסיקלי ותחביר מורכב בעבודה ברמת המליאה ובקבוצות קטנות לפי המודל של Story Champs (Spencer & Petersen, 2012).

תוצאה: סגירת פערים לשוניים על ידי חיזוק היכולות הנרטיביות ויצירת בסיס לכישורים אקדמיים זיהוי קשיים דורשים טיפול מחוץ למסגרת הגן

Bilingualism Matters – דו-לשוניות במרכז

- Bilingualism Matters היא רשת בינלאומית השמה את הדו-לשוניות במרכז.

- הרשת הוקמה במטרה לחזק את שיתופי הפעולה הבין תרבותיים בשפה, לקדם את המחקר בתחום ולסייע לקהילות לקבל החלטות מושכלות המבוססות על מסקנות מדעיות.

- יחד עם הסניף הישראלי קיימים 22 סניפים הפזורים ב- 12 מדינות ברחבי אירופה אסיה וארה"ב המנוהלים על ידי צוותים בינלאומיים כאשר המטה המרכזי נמצא באוניברסיטת אדינבורו.

- בראש המרכז לדו לשוניות באוניברסיטת אדינבורו עומדת פרופ' אנטונלה סורצ'י שגם ייסדה את הרשת.

Bilingualism Matters – הסניף הישראלי

- העלאת המודעות לרב לשוניות בהקשרים חינוכיים וחברתיים תוך מתן מידע ויעוץ להורים, מורים, אנשי מקצועות הבריאות ומקבלי החלטות.
- פיתוח כלים עבור הורים לשימור שפת הבית והעלאת המודעות בקרב קלינאיות תקשורת באשר לצורך להעריך גם את שפת הבית בכל אבחון.
- עידוד הרב לשוניות ורב תרבותיות במערכת החינוך ובמערכת הבריאות, תוך הדרכת הצוותים ותמיכה במתן שירות בשפות השונות

כנס בבר אילן - התרומה המדעית והחברתית של המחקר בקרב קהילות רב- לשוניות ורב- תרבותיות

פנאל בהשתתפות שותפות מן הקהילות השונות

קשר עם הקהילה והפיקוח

- פרקטיקות לשוניות, מיומנויות שפה ומדיניות לשון משפחתית במשפחות דו-לשוניות דוברות רוסית-עברית בישראל. (יוני 2017). הרצאה בסדנת קלינאיות, מכבי שירותי בריאות.

- סדנת קלינאיות שירותי בריאות כללית, נובמבר 2018
- הכשרה למורים וגננות בעיריית רמת גן בנושא דו-לשוניות.
- ערבי הורים בנושא גידול ילדים דו-לשוניים (רמת גן, זכרון יעקב, ירושלים, מודיעין)
- האקתון רמת גן. הבנת הנקרא.

- שיתוף פעולה עם מתי"אות (כגון: רמת גן, פתח תקוה, תל אביב)
- שיתופי פעולה עם מרכזים להתפתחות הילד ועם צוות קלינאיות (רחובות, יפו)
- שיתוף פעולה עם יוניטף UNITAF. התפתחות שפה דו-לשונית בקרב מהגרים ופליטים
- שיתוף פעולה והתערבות בקרב ילדי מהגרי עבודה בגנים ובתי ספר בירושלים.
- שיתוף פעולה עם בית הספר הדו-לשוני כולנא יחד (תל אביב-יפו) - השתלמות מורים 2018-19
- שיתוף פעולה עם עיריית תל אביב

- הוצעה סדנה למפקחות ולגננות

השתלמות מורים (כולנא יחד – בשיתוף עם פרופ' סאיג חדאד)

מבוא - דו לשוניות בחברה ובבית הספר - 3 מפגשים

- מפגש ראשון - רב לשוניות? דו-לשוניות? מה זה? איך מתמודדים? עירוב שפות בשיח? (שרון)
- מפגש שני - דו-לשוניות ערבית-עברית? דיאלקטים שונים בשפה? למה המצב של ערבית מיוחד? (אלינור)
- מפגש שלישי - זיכרון וחוויות דו-לשוניות בבית הספר (כרמית)

סיפור סיפורים - 3 מפגשים (כרמית ושרון)

- מפגש רביעי - חשיבותם של סיפורים - איך מספרים סיפור טוב.
- מפגש חמישי - המודל הדו-לשוני - מלמדים ילדים לספר סיפור טוב – הנחיית מורים לפעילות התערבות בקבוצות עם הילדים בכיתות.
- מפגש שמיני- הצגת הפרוייקטים מכווני הנרטיב

קריאה - 3 מפגשים (אלינור וכרמית)

- מפגש שישי - מה זה קריאה? מה זה מערב? מה זה מפתח?
- מפגש שביעי- קריאה בערבית בהשוואה לעברית ואנגלית <<<< הנחיית מורים לשיפור הקניית הקריאה
- מפגש תשיעי - חוויות מהכיתה - תוצאות של מה שנעשה בכיתות בעקבות המפגש השביעי - בפער משני הראשונים

מפגש סיכום

כנס במכללת הדסה על הפרעות בתקשורת באוכלוסיות רב לשוניות ורב תרבותיות

חברות המעבדה עם פוסטרים המציגים את תוצרי המחקר

השתתפות בכנסים מאז קבלת המענק (מדגם)

- **Referential cohesion in the narratives of bilingual and monolingual children with typical language development and with SLI** IASCL2017: 14th International Congress for the Study of Child Language, Lyon, France (July, 2017).
- **Story grammar elements and causal relations in the narratives of Russian-Hebrew bilingual children with SLI and Typical Language Development** ISB2018: 11th international symposium of bilingualism. Ireland (June 2017).
- **Dysfluencies in the narratives of bilingual children with and without SLI. Fluency Disorders, Oxford** (September, 2017).
- Yael Laure .**What impacts children's abilities to recognize rhyme.** Multilingual and Multicultural Speech Language Pathology among adults. Hadassah Academic College, Jerusalem (January, 2018)..
- **The Impact of Bilingual Exposure, SES and Language Proficiency on Selective Inhibition.** Multilingual and Multicultural Speech Language Pathology among adults. Hadassah Academic College, Jerusalem (January, 2018). Hadar Arnon & Michal Granner.
- Carmit Altman, Sharon Armon-Lotem, & Joel Walters. **How well do you know your letters? An investigation of the impact of bilingualism and SES. Language and literacy in multilingual contexts.** March 15, 2018.
- Carmit Altman, Sharon Armon-Lotem, & Joel Walters. **Bilingual Literacy, Multiculturalism and Multilingualism conference.** June, 5, 2018
- Child Language Symposium, Reading (UK), June 2018
- Bilingual SLI, Reading (UK), June 2018
- סוּטָה פִּיכְמָן, יואל וולטרס,, כרמית אלטמן שטף דיבור כנס איש"א האגודה הישראלית לקלינאי תקשורת, תל אביב, פברואר 21-22, 2018.
- סוּטָה פִּיכְמָן, יואל וולטרס, שרון ערמון-לוטס, כרמית אלטמן שימוש בריפרור כנס איש"א האגודה הישראלית לקלינאי תקשורת, תל אביב, פברואר 21-22, 2018.
- כנס אוריינות ושפה , תל אביב, יולי 2018

מאמרים (ואלו שבדרך)

Altman, C., Goldstein, T., & Armon-Lotem, S. (2017). Quantitative and qualitative differences in the lexical knowledge of monolingual and bilingual children. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 31,11-12, 931-954. doi.org/10.1080/02699206.2017.1312533

Altman, C., Goldstein, T. & Armon-Lotem, Sh. (2018). Vocabulary, metalinguistic awareness and language dominance among bilingual preschool children. *Frontiers in Psychology*, 9, 1953.

Fichman, S., & **Altman, C.** (2019). Referential cohesion in the narratives of bilingual and monolingual children with typically developing language and with SLI. *Journal of Speech, Hearing and Language*.

Fichman, S., & Altman, C. (2019). Referential Cohesion in the Narratives of Bilingual and Monolingual Children With Typically Developing Language and With Specific Language Impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 62(1), 123-142.

Fichman, S., Armon-Lotem, Sh., Walters, J. & **Altman, C.** (under revision; to be resubmitted). Coherence in children's discourse: The role of Enabling relations in narratives of bilingual children with and without SLI. *Discourse Processes*.

המחקר

דו-לשוניות, מיצב סוציו-אקונומי, ולקות שפה
השפעתם על ניצני אוריינות

תכנית למצוינות במחקר יישומי בחינוך

מטרות המחקר

- מטרת המחקר היתה לבחון מדדים שפתיים וקדם אורייניים בגילאי הגן בקרב ילדים דו-לשוניים עם וללא לקות שפה התפתחותית, וכן לבחון מדגמי קריאה והבנת הנקרא מאותם ילדים בכיתה א'.
- מחקר זה נסה לשפוך אור על מדדים מנבאים בגן שינבאו הצלחה אקדמית בגילאי בית הספר של ילדים מרקע דובר אמהרית ומרקע דובר רוסית ממשלבים סוציאקונומיים שונים.

מודעות פונולוגית וידע אותיות הם
מרכיבים בניצני אוריינות ומנבאים
קריאה

פחות ידוע על ידע אותיות
בהשוואה למודעות פונולוגית

הקשר בין ניצני אוריית
ומיצב סוציו-אקונומי
(SES)

SES בקרב
דו-לשוניים

SES, BL
& DLD

- ויקי בת 6 דוברת רוסית-עברית במעמד סוציו אקונומי נמוך שנחשפה לעברית כשלוש שנים. יודעת לשיים את האותיות אך לא יודעת לבודד צליל פותח וצליל סוגר.

- דניאל בן 6 דובר רוסית-עברית במעמד סוציו אקונומי בינוני-גבוה שנחשף לעברית כשלוש שנים יודע לבודד צליל פותח וצליל סוגר אך לא מכיר את האותיות.

עד כמה כל אחד מהילדים דומה לילדים חד לשוניים בני גילו?

- עדן בן 6 מבית דובר אמהרית, במעמד סוציו אקונומי נמוך שחשוף לעברית מלידה. מראה תפקוד חד לשוני במשימות לשוניות ואורייניות.

מי לדעתכם יצליח יותר ברכישת הקריאה בסוף כיתה א'?

- תוצרי המחקר התמקדו בידע לקסיקלי, יכולת נרטיבית, ידע אותיות, משימות אורייניות של חיקוי מילות תפל, חיקוי משפטים וכן בקריאה והבנתה.
- התמקדות זו נועדה להכין ולהתאים חומרים לסדנאות הכשרת מורים והורים שתעסוקנה בשונות שפתית באוכלוסיות דו-לשוניות ממשלבים שונים בכלל וממשלב סוציאקונומי נמוך בפרט.

ידע לקסיקלי

- הבדלים בידע לקסיקלי נמצאו בין הפקה להבנה לטובת הבנה ובין פעלים ושמות עצם לטובת שמות עצם בקרב כל הנבדקים החד והדו-לשוניים עם אפקט דו-לשוני בשניהם.
- נמצא גם הבדל איכותי בין חד-לשוניים ודו-לשוניים בסוגי השגיאות שהפיקו.
- באוכלוסייה שבדקנו לא נמצאה השפעה למשלב סוציאקונומי על יכולות לקסיקאליות.
- לא נמצאו הבדלים מובהקים בין חד-לשוניים בעברית לבין ילדים מרקע דובר אמהרית לגבי כל אחד מהמדדים הלקסיקליים שנבדקו.
- תוצאות אלו מקבלות משנה תוקף מתוצאות מבחן הסינון שגם בו תפקדו הילדים מרקע דובר אמהרית כבני גילם החד-לשוניים.
- ממצא זה שונה מהתוצאות שנמצאו לפני שמונה שנים ומצביע על חשיבות ההתערבות בגנים.

נרטיב

- ההבדלים הקבוצתיים בין דו-לשוניים עם וללא לקות שפה התפתחותית באו לידי ביטוי במבנה הסיפור (התייחסות למטרת הדמות, ניסיון להשיג מטרה זו והתוצאה).
- יש חשיבות מכרעת לקישורים גלובליים ולשימוש בביטויים לשוניים מנטליים ביצירת קוהרנטיות.
- דו-לשוניים עם לקות שפה התפתחותית מצליחים יותר בעברית מאשר ברוסית לעומת ילדים עם התפתחות תקינה שמצליחים יותר ברוסית מאשר בעברית.
- ממצא זה מצביע על ההשפעה החיובית של ההתערבות בעברית עבור אלו הזכאים לה

אוריינות

- יכולות אורייניות בגילאי הגן בקרב דו לשוניים ממיצבים שונים
- יכולות אורייניות בסוף כיתה א' בקרב דו לשוניים ממיצבים שונים
- מנבאי הצלחה אוריינית בראשית הקריאה בקרב דו לשוניים ממיצבים שונים

יכולות (קדם) אורייניות בגיל הגן ובסוף כיתה א'

- הדמיון בין הילדים מרקע דובר אמהרית לחד-לשוניים שבלט ביכולות הלקסיקליות תקף גם לגבי היכולות הקדם אורייניות שנבדקו.
- עבור שיום אותיות, המשימה המורכבת ביותר מבחינת ידע אותיות, נמצא כי דו-לשוניים ממשלב סוציאקונומי נמוך וגבוה הצליחו פחות באופן מובהק מילדים חד-לשוניים. מבחינה חינוכית, יש לקחת זאת בחשבון כאשר נדרשים לבנות תוכנית התערבות לדו-לשוניים ממשלבים סוציאקונומיים שונים.
- נתוני הילדים בכתה א' הראו שהמשלב הסוציאקונומי משפיע על מספר הקוראים בכל רמת קושי אך לא על הבנת הנקרא, ולא על הדיוק בקרב אלו שכבר קוראים (מעך 90%). קבוצת הילדים הדוברת רוסית-עברית אשר הראתה דיוק של 80% בלבד בקטעי הקריאה הקשים, ללא פער בהבנה אך עם פער קל בכתיבה.
- ממצאים אלה מצביעים על כך שבאוכלוסייה הדו-לשונית שנבדקה ישנה השפעה של המשלב על יכולות אורייניות מתקדמות יותר.
- ממצא זה לא היה רלוונטי לילדים מרקע דובר אמהרית שתפקדו במטלות אלו כמו הדו-לשוניים ממשלב בינוני ומעלה. ההסבר לכך עשוי להיות טמון בדמיון שנצפה ביכולות השפתיות והאורייניות בין ילדים מרקע דובר אמהרית לילדים חד-לשוניים.

מנבאי הצלחה אוריינית בגן.

- כמו אצל חד-לשוניים, גם באוכלוסיה הדו-לשונית שנבדקה, **דיוק בקריאה בכיתה א'** נשען בעיקר על יכולות **זיהוי אותיות בגילאי הגן**. **ליכולת השפתית בגן** היתה תרומה אבל פחות משמעותית.
- הבנה נשענת על **דיוק בקריאה (כצפוי)** אך גם על **יכולות לשוניות בגילאי הגן**, שהשפעתן גדלה ככל שהמטלה קשה יותר.
- כאשר נבחן הקשר בין היכולות הלשוניות בכיתה א' לאוריינות בכיתה א', לא נמצאה השפעה של המשלב הסוציאקונומי. ממצא זה משקף את העובדה שנבדקו רק ילדים שהצליחו לקרוא את הקטע.
- **ליכולות הלשוניות** היתה תרומה מכרעת לדיוק בקריאה. דיוק בקריאה תרם באופן משמעותי להצלחה בהבנת הנקרא. מי שיש לו יכולת לשונית גבוהה יותר מצליח לדייק יותר בקריאה ומי שמדייק יותר, מבין יותר.
- כאשר דרגת הקושי של הקטע עולה, **רק יכולות לשוניות** הסבירו את השונות בדיוק בקריאה ובהבנת הנקרא. משלב סוציאקונומי לא נמצא כמשפיע.

המלצות לתרגום הממצאים לפרקטיקה

מומלץ להוסיף למדיניות המשרד איתור מוקדם של קשיים המאפיינים את האוכלוסיות השונות וסיפוק מענה במסגרת הגנים המאפשר להכיל את הצרכים הספציפיים של כל ילד.

מענה מוקדם מאפשר צמצום פערים בגיל הגן ויחסוך תסכול מצד הילדים בבית הספר מחד ומשאבים לטיפולים בשלב מאוחר יותר מאידך.

אימוץ ההמלצות אופרטיביות הוא צעד משמעותי בקידום והעשרת שפתם של ילדי הגנים.

דו לשוניים עם התפתחות שפה תקינה ודו לשוניים עם לקות שפה

מומלץ לאבחן ולטפל בילדים עם לקות שפה התפתחותית מרקע דו-לשוני בשתי השפות על מנת לייעל את ההפניות לאבחון ולצמצם מקרים של הערכת יתר.

אין מקום לאבחן דו לשוניים על בסיס שפה אחת בלבד. יש חשיבות מיוחדת למיפוי מקצועי של היכולות הלשוניות לפני גיל בית הספר, בכל שפה בה דובר הילד, אם על ידי הגננת ואם על ידי קלינאית תקשורת המגיעה לגן.

דרוש כלי אבחוני שיאפשר מענה בשפות השונות של הילדים בגנים בישראל. קיימת התכנות לפיתוח כלי כזה על סמך מחקרים שנעשו בארץ ובעולם.

מיצב סוציאקונומי התפתחות שפה ודו לשוניות

מומלץ לחזק את הידע של אנשי מקצוע (גננות, סייעות קלינאיות, פסיכולוגים וצוות פרא-רפואי) העובדים עם ילדים מרקע סוציאקונומי נמוך. **חשוב שממצאי המחקר יועברו לאנשי החינוך בשטח ולכן יש חשיבות לקיום סדנאות והשתלמויות שתעסוקנה הנושאים הבאים:**

- דמיון ושוני בין דו-לשוניים וחד-לשוניים בהתפתחות שפה
 - כיצד ניתן לבנות פרופיל שפתי רב מימדי ראשוני (אוצר מילים, תחביר, נרטיב)
 - חשיבות הרקע השפתי ואיך ניתן להעזר בשאלונים ששואלים את השאלות הנכונות
 - ההשקה בין שפה תרבות וזהות חברתית
 - שונות לשונית באוכלוסייה הדו-לשונית ובמשלב סוציו-אקונומי נמוך.
- סדנאות כאלו כבר מועברות כיום על ידינו במסגרת המרכז לדו-לשוניות בישראל, באוניברסיטת בר-אילן.

העשרה שפתית כיום והמשך טיפוחה

מומלץ להמשיך בתוכניות הקיימות להעשרה שפתית בקרב ילדי הגן בכלל ובאוכלוסיות מוחלשות בפרט. לתוכניות הקיימות תרומה משמעותית לצמצום הפערים הניכר במחקר זה ויש חשיבות גדולה ביותר להמשיך בהן ואף להרחיבן. בנוסף מומלץ לבנות תכניות חינוכיות ממוקדות יותר **לחיזוק מיומנויות אקדמיות בסיסיות**. יש להתמקד בתוכניות והכשרה מורים המכוונת לכישורים הבסיסיים הדרושים להצלחת ילדי גן וכיתה א' מרקע סוציאקונומי נמוך או/ו מרקע דו-לשוני.

העשרה שפתית - נרטיב

לאור התוצאות שהתקבלו שהראו הבדלים מובהקים בהפקת נרטיבים, אנחנו ממליצים שכבר בשלב יותר מוקדם (גילאי 4-5) הילדים ישתתפו בהתערבות נרטיבית (דו לשונית, אם רלוונטי) שתועבר ע"י הגננות (אולי אף בשיתוף הסייעות במקרה בו הסייעת דוברת את שפת הבית של חלק מן הילדים).

חשיבות מיוחדת למיקוד מכוון במרכיבי הנרטיב אשר מחדד אצל הילדים את ההבנה של המבנה הסיפורי ויוצר יותר מצבים בהם הילד משתמש במבנים הללו גם בסיפורי האישיים.

העבודה לחיזוק היכולות הנרטיביות ברמות השונות (במליאה, בקבוצות קטנות ובאופן פרטני) תאפשר להציע **חינוך מותאם** המאפשר לילדים דו-לשוניים עם התפתחות תקינה הכוונה על מנת שיוכלו להשתפר בעברית במסגרת מערכת החינוך, כמו גם לספק לגננות דרך להערכה יותר מדויקת של ילדים עם לקות שפה התפתחותית. **חיזוק היכולות הנרטיביות הן בשפת הבית והן בשפה בית הספר (עברית) הוכחו כמנבאי הצלחה אקדמית.**

העשרה שפתית – ידע אותיות

- מבחינת הממצאים של ידע אותיות בקרב ילדים העולים לכיתה א', עולה כי חשוב להבחין בין יכולות של אבחנה בין אותיות לסמלים, זיהוי אותיות ושיום אותיות. החשיבה על חשיפה לשיום אותיות בגיל יותר צעיר ובהקשרים שונים מהווה נדבך חשוב בקידום ניצני אוריינות בקרב ילדים בנוסף לדגשים הקיימים על מודעות פונולוגית.

עם העיניים לקהילה

מומלץ לקיים מפגשי הורים בכל הקשור להתפתחות השפה בכלל, ובקרב ילדים מרקע דו-לשוני בפרט, תוך הפרכת מיתוסים על החסרונות של גידול ילדים בשתי שפות.

מומלץ להתייחס לחששות של ההורים ולממצאים בקרב אוכלוסיות שונות. עד כה קיימנו מספר מפגשים כאלה וההורים נתרמו מכך מאוד.

ההורים מעוניינים לשמוע על דרכים לעזור לילדיהם להבין טוב יותר מה מצופה ואיך ניתן לקדם את הילד מנקודת המוצא שלו.

ניתן להציע סדנאות להורים לילדים מבתים דו-לשוניים ולהורים מרקע דובר אמהרית שמעוניינים לדעת עוד על אופציה של שימור שפת הבית.

עם העיניים לקהילה- המשך

מומלץ להדריך את ההורים כיצד לחזק את יכולות הנרטיביות של הילדים, על ידי חשיפת הילדים לסיפורים אישיים **המכבדים את שפת המורשת והתרבות שלהם** באופן שיגביר גם את חשיפת הילדים לשפה מוכוונת ילד וייצור שיח אשר יוכל גם להביא לדיאלוג מובנה.

הצעה אפשרית: במסגרת מועדוני סיפור ההורים יהפכו גם הם לסוכני שינוי ויהיו שותפים יותר מעורבים בהעשרת השפה של ילדיהם

עם העיניים קדימה

מומלץ להמשיך ולעקוב אחרי ילדי המדגם במחקר אורך שיאפשר להעריך את התרומה של כל אחד מן המנבאים לקריאה וכתיבה שוטפות, גם במקצועות רבי מלל, כמו שעולה מן החזון הרב-שנתי של משרד החינוך, תוך כדי התייחסות לאוכלוסייה מגוונת בגיל בית הספר במסגרת "האחר הוא אני" המאפשרת להגדיל את הסיכוי לשוויון הזדמנויות במערכת החינוך (משרד החינוך, 2000).

עם העיניים קדימה- המשך

מומלץ להתעדכן באופן קבוע בכל הנוגע להתפתחות שפה באוכלוסיות השונות. ניתן להשתמש לשם כך במדיה הדיגיטלית החברתית ככלי עזר שיכול לשרת הן את מקבלי החלטות, הן את הגננות והן את ההורים. עבור האוכלוסייה הרב-לשונית, מציע המרכז לדו-לשוניות בישראל פלטפורמה להפצת ידע מחקרי www.facebook.com/BilingualismMattersIsrael מנת שניתן יהיה לקבל החלטות מבוססות ידע בכל הרמות, תוך מענה לשאלות של הורים, גננות וקלינאיות.

רוצים לדעת עוד?

Carmit.altman@biu.ac.il
sharon.armon-lotem@biu.ac.il
yoelwa@hac.ac.il

המרכז לדו-לשוניות בישראל
חפשו אותנו בפייסבוק

@BilingualismMattersIsrael

